

Vergadering van 5 september 2024

2024_GR_00668 Hemelwater- en droogteplan Stad Gent - Goedkeuring

Bevoegd: Filip Watteeuw

Juridisch kader

De volgende bepalingen zijn van toepassing inzake de bevoegdheid:

Het Decreet over het lokaal bestuur van 22 december 2017, artikel 40, § 1.

De beslissing wordt genomen op grond van:

- Het Decreet over het lokaal bestuur van 22 december 2017, artikel 2
- Het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018 (Waterwetboek)
- De Hemelwaterverordening van 10 februari 2023
- Het Watertoetsbesluit van 20 juli 2006
- Gewestelijke Hemelwaterverordening van 10 februari 2023

Motivering

Het college van burgemeester en schepenen heeft in zitting van 31 augustus 2023 het hemelwater- en droogteplan Gent - goedkeuringsproces en stuurgroep goedgekeurd.

Waarom een hemelwater- en droogteplan?

Klimaatverandering

Door de klimaatverandering worden we de laatste jaren meer en meer geconfronteerd met een gewijzigd neerslagpatroon: er valt meer regen in de winter en minder neerslag in de zomer. Bovendien neemt ook de intensiteit van de buien toe waardoor buien met korte maar intense neerslag worden afgewisseld door langere, drogere periodes.

De impact van deze wijzigingen laat zich nu al voelen. Het neerslagtekort tijdens de zomers van 2017 t.e.m. 2020 en 2022 liep bijzonder hoog op met zichtbare gevolgen voor de Gentse natuur, stedelijk groen, landbouw en scheepvaart. Ook periodes met overvloedige neerslag zorgden de afgelopen jaren voor heel wat problemen. De wolkbreuk op 17 augustus 2022 in het noordwesten van Gent of de overstromingen van de Leie in januari 2024 zijn hiervan recente voorbeelden.

Het hoeft geen betoog dat de gevolgen van klimaatverandering hoge kosten met zich meebrengen en een duurzaam en integraal waterbeleid noodzakelijk is om deze kosten zoveel mogelijk te voorkomen en in te perken. Uit de waterbomstudie (een studie die uitzocht wat er zou gebeuren als een waterbom op Vlaanderen zou vallen) (IMDC, 2022) blijkt dat de omgeving van Gent uiterst kwetsbaar is. Afhankelijk van het beschouwde neerslagsscenario kan de potentiële schade op het grondgebied van Gent oplopen van enkele miljoenen euro's tot zelfs 3 miljard euro. Hoewel de resultaten en impact uitgaan van een extreme benadering, illustreert het treffend dat de gevolgen van één gebeurtenis enorm kunnen zijn. Inzetten op klimaatadaptatie en duurzaam hemelwaterbeheer zijn dus zonder twijfel verantwoorde investeringen en bovendien noodzakelijk om hogere kosten in de toekomst te vermijden.

Interne drijfveer

Als koploper in Vlaanderen, is Stad Gent al jaren bezig met klimaatadaptatie en duurzaam waterbeheer. In het Klimaatadaptatieplan 2016-2019 en het Klimaatplan 2020-2025 wordt het thema water, vanuit de uitdagingen rond wateroverlast en droogte, uitgebreid belicht. Daarnaast kan Stad Gent heel wat watergerelateerde beleidsdocumenten voorleggen: Ruimte voor Gent – Structuurvisie 2030 (2018), Water in de stad Gent (2018), de Visienota Groenklimaatassen (2020) en IPODIV (Integraal Plan voor klimaatrobuuste inrichting van het Openbaar Domein, 2021). Verder zijn we reeds sinds 2011 bezig met de opmaak van RWA-visies voor Gent. Een RWA-visie is een integraal afwateringsplan voor het hemelwater van een bepaalde zone.

Met de opmaak van dit hemelwater- en droogteplan willen we aanvullend hierbij het momentum aangrijpen om

- alles rond het thema water te bundelen en formaliseren. Omwille van het feit dat water reeds in verschillende Gentse beleidsdocumenten is ingebed, is het hemelwater- en droogteplan op te vatten als een vorm van transversaal beleid waarbij we voor het eerst een samenhangende waterstrategie formuleren. Hierdoor versterken we de integratie ervan in het lopend beleid en processen, maar formaliseren we ook wat we vandaag al praktiseren;
- verdere uitvoering te geven aan de gewestelijke stedenbouwkundige hemelwaterverordening, de watertoets en het provinciaal beleidskader water;
- met een uitgebreid actieplan een hefboom te creëren voor een proactieve en versnelde aanpak om wateroverlast en droogte aan te pakken. Het hemelwater- en droogteplan dient als beleidsvoorbereidend werk voor de meerjarenplannen en beleidsnota's van de volgende legislatuur enerzijds en het klimaatadaptatieplan 2025-2030 anderzijds. Ook worden toekomstige projectvoorstellen voor subsidieoproepen hiermee voorbereid;
- ruimte voor water op de agenda te zetten bij alle Gentenaars en Gentmakers.

Externe drijfveer

Ook in het Vlaams waterlandschap is de afgelopen tijd heel wat aan het bewegen met onder meer de Blue Deal (<https://bluedeal.integraalwaterbeleid.be>), de Grote Stroomversnelling (<https://sgbp.integraalwaterbeleid.be>), de verscherpte watertoets, de verscherpte

hemelwaterverordening en het advies 'Weerbaar Waterland' van het expertenpanel hoogwaterbeveiliging (Ovink, et al., 2022). Al deze initiatieven onderschrijven de overtuiging dat we anders moeten omgaan met ons hemelwater, grondwater en oppervlaktewater.

Om ook alle lokale besturen hiertoe aan te zetten, wordt in de Blue Deal gesteld dat een gemeente na 2024 enkel nog toegang heeft tot watergerelateerde subsidies als zij beschikken over een voldoende ambitieus, goedgekeurd hemelwater- en droogteplan. Het verkrijgen van subsidies voor de aanleg van riolering is officieel gekoppeld aan het hebben van een goedgekeurd hemelwater- en droogteplan in het Verzameldecreet Water.

Wat is een hemelwater- en droogteplan?

Een hemelwater- en droogteplan is een integrale, gedragen en gebiedsdekkende visie over waar en hoe we het water in Gent een plaats kunnen geven (CIW, 2022). Het creëert een functioneel bruikbaar kader om beslissingen te nemen in functie van een klimaatbestendig watersysteem (grondwater, oppervlaktewater, hemelwater) om zo richting te geven aan een leefbare, waterbewuste en klimaatrobuuste stad. Het vormt één van de onderleggers voor de vele huidige en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in Gent. Om die reden hebben we ons bij de opmaak van de visie in dit plan niet enkel gericht tot de bebouwde omgeving; ook landbouw, natuur, recreatie, bedrijvigheid... kregen een plaats.

Het hemelwater- en droogteplan omvat daarnaast ook een actieplan waardoor het kan geïnterpreteerd worden als een project-van-projecten, een verzamelaar die de ruime visie uittekent voor tal van kleine en grotere initiatieven. Hieronder vallen zowel locatiespecifieke als stadsbrede acties. De uitvoering hiervan helpt finaal bij het uitbouwen van een Gents watersysteem dat weerbaar is tegen de gevolgen van klimaatverandering en zo bijdraagt aan een klimaatrobuuste en leefbare omgeving.

De werkwijze die gevolgd wordt in dit hemelwater- en droogteplan is in overeenstemming met de vereisten die werden opgelegd door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW, 2022). Alle onderdelen die aanwezig moeten zijn om goedgekeurd te worden als hemelwater- en droogteplan en om toekomstige subsidies die hieraan verbonden zijn veilig te stellen, werden opgenomen.

Hemelwaterneutraliteit

Het Klimaatplan 2020 – 2025 stelt dat nieuwe stadsontwikkelingsprojecten maximaal hemelwaterneutraal moeten zijn. Een hemelwaterneutraal project is een ontwikkeling die geen (of amper) negatieve impact heeft op de hemelwaterhuishouding van de omgeving.

In kader van het hemelwater- en droogteplan is de invulling/interpretatie van de definitie voor hemelwaterneutraliteit verder verfijnd (met behulp van studie bureau Sumaqua), zodat het voor iedereen helder is wat eronder begrepen wordt en zodat duidelijk is hoe dit naar de praktijk vertaald kan worden. Bij de evaluatie van de hemelwaterneutraliteit van een project zijn vier evaluatiemethodes uitgewerkt. Verschillende van deze evaluatiemethodes worden vandaag al toegepast.

Verder is het zo dat deze uitwerking van het concept hemelwaterneutraliteit ons als overheid helpt om ervoor te zorgen dat projecten op moment van uitvoering zullen kunnen voldoen aan de hemelwaterverordening (GSV Hemelwater) en de watertoets.

- De hemelwaterverordening is van toepassing op gans Vlaanderen en werd in 2023 op een aantal vlakken (vb. dimensionering van de infiltratievoorzieningen) verstrengd. De richtlijnen zijn gebaseerd op een Vlaams gemiddelde en gericht op het toekomstige klimaat van 2050 (T20). De interpretatie/invulling van de definitie van hemelwaterneutraliteit zoals we ze toepassen binnen stad Gent, laat toe om projecten op basis van de lokale eigenschappen (correcter) te beoordelen. Mogelijks kan dit leiden tot een strengere invulling van de waterhuishouding dan de hemelwaterverordening.
- Via het instrument van de watertoets beoordelen we de impact van de aanvraag, het plan of programma op het watersysteem en hoe desgevallend significant schadelijke effecten kunnen worden voorkomen, beperkt of gecompenseerd. Het streven naar hemelwaterneutraliteit werkt dus een positieve watertoets in de hand.

Procesverloop

Minstens even belangrijk als het plan zelf is het gezamenlijke traject en leerproces dat tussen de verschillende stadsdiensten en (interne en externe) stakeholders is ingezet met het hemelwater- en droogteplan. We hebben er bij de uitwerking van dit plan dan ook bewust voor gekozen om te investeren in (1) de interne betrokkenheid en (2) de externe betrokkenheid van de waterloopbeheerders en rioolbeheerders. In de uitrol van het plan zal ook een ruimere groep aan stakeholders worden benaderd om tot een gedragen plan met succesvolle uitrol te komen.

Het voorliggend hemelwater- en droogteplan is zo het resultaat van een intensieve samenwerking tussen verschillende diensten van het Departement Stedelijke Ontwikkeling (Dienst Economie, Dienst Milieu en Klimaat, Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen, Groendienst, Projectbureau Ruimte) en Farys. Aangezien Stad Gent op dagelijkse basis samenwerkt met rioolbeheerder Farys, worden zij gezien als onderdeel van het interne proces.

Bij de opmaak van dit hemelwater- en droogteplan werden de waterloopbeheerders, Aquafin en North Sea Port op twee momenten om feedback gevraagd. In samenspraak is met enkelen onder hen ook een bilateraal overleg georganiseerd. Op 11 juni 2024 is het hemelwater- en droogteplan tevens toegelicht aan de Minaraad en GECORO. Er werd hierbij geen formele adviesvraag gesteld gezien in het voorliggend traject geen nieuwe, grote beleidsbeslissingen zijn genomen. Bij de uitrol van het plan zullen beide adviesorganen betrokken worden.

Statuut en actualisatie

Statuut

In het huidige traject zijn geen nieuwe, grote beleidsbeslissingen genomen, mede door de context en het gebrek aan tijd (cfr. deadline 31/12/2024). We leggen echter wel voor het eerst

heel expliciet vast wat we essentieel vinden in elk gebied en concretiseren met het actieplan hoe we kunnen bijdragen aan het uitdragen van deze visie.

Het hemelwater- en droogteplan is een startpunt dat ons intern en extern mandaat verstrekt om de nodige toekomstige beleidsbeslissingen en acties voor te bereiden. Het hemelwater- en droogteplan dient met andere woorden als beleidsvoorbereidend werk voor de meerjarenplannen en beleidsnota's van de volgende legislatuur enerzijds en het Klimaatadaptatieplan 2025-2030 anderzijds.

Het ingesloten actieplan is te interpreteren als een niet-limitatieve lijst van maatregelen of stappen, die het toelaten om de doelstellingen en visie uit het plan te concretiseren. Het is aan de volgende bestuursploeg om te beslissen welke prioriteiten worden voorgedragen en aan welke acties uitvoering wordt gegeven. Binnen dit document spreken we daarom van een voorlopig actieplan dat bij aanvang van de volgende legislatuur, in overeenstemming met de nieuwe meerjarenplanning, als definitief hernoemd kan worden.

Tot slot willen we ook stellen dat de inbreng en verdere opvolging van dit hemelwater- en droogteplan naast de inzet bij Stad Gent ook voor Farys een aanzienlijke inzet van collega's zal vragen om tot een kwaliteitsvolle uitvoering van het actieplan te komen.

Actualisatie

Het CIW vraagt minstens om de 6 jaar een actualisatie van het plan aan nieuwe en bijkomende ruimtelijke en watergerelateerde informatie. De eerste actualisatie moet gebeuren tegen uiterlijk 31/12/2030. Het hemelwater- en droogteplan is daarom een evolutief document, dat minstens per legislatuur een verdieping of een herziening zal krijgen. Dit houdt in dat de omgevingsanalyse wordt geactualiseerd, de doelstellingen en visie worden aangescherpt/verfijnd en de voorgestelde maatregelen tegen het licht gehouden worden.

Studiegebied

Het voorliggende hemelwater- en droogteplan richt zich op het grondgebied van Gent, exclusief de delen die binnen het werkingsgebied van North Sea Port vallen. North Sea Port heeft voor haar werkingsgebied een eigen hemelwater- en droogteplan opgesteld. Beide plannen zijn uiteraard in afstemming met elkaar ontwikkeld. Voor de verschillende onderdelen van dit document verwijzen we voor het havengebied dan ook naar het hemelwater- en droogteplan van North Sea Port. Het voorliggend document bevat enkele noodzakelijke verwijzingen naar het havengebied, maar legt er geen focus op.

Bijgevoegde bijlage(n):

- Hemelwater- en droogteplan Gent
- BIJLAGE I Gebiedsspecifieke omgevingsanalyse
- BIJLAGE II Samenvatting beleidscontext VLARIO
- BIJLAGE III Waterkaart deel 1
- BIJLAGE III Waterkaart deel 2
- BIJLAGE IV Stromingskaart deel1

- BIJLAGE IV Stromingskaart deel 2
- BIJLAGE V Gebiedsspecifieke visie
- BIJLAGE VI Gebiedsspecifieke actieplan

Voorstel

Legt aan de gemeenteraad voor ter beslissing:

Artikel 1:

Keurt goed het hemelwater- en droogteplan Stad Gent.